

כמ"ש לעיל, כי האכילה היא ענין השינויים והכל בחינת מיתה, אבל האומרים עליו דברי תורה נקרא שלחן שלפני ה', שמתעלה אל השורש על ידי התורה שנקראת 'עץ חיים', ונקרא 'זה השלחן' בלי השתנות כנ"ל... (שם תרנ"ו).

והטומאה שהיה בשולחן בסיבת ההגבהה להראותו לעולי רגלים, הוא גם כן על דרך ששמעתי מהמעשה שהיה אצל רבנו הקדוש מלובלין זצוק"ל שנתנו לו לקידוש על פי טעות צלוחית מי דבש, וכשהסתכל בכוס אמר שהוא כשר אבל אינו רואה בו הבהירות של כשר ועל כן לא רצה לקדש עליו, ועל זה אמר רבנו הקדוש זצ"ל כי בדבר שנמצא גם ההיפוך מהקדושה, באותו דבר יש בהירות הקדושה, ובדבר שאין בו ההיפוך אין בו גם בהיות ההכשר. ולפי חיבתו הוא טומאתו, ועל כן גם בזה שהיה הגבהת השלחן היה השלחן מקבל טומאה, זה בעצמו גם כן מראה חיבתו, דבאומות ליכא טומאת זיבה ונגעים והכל רק בישראל לפי חיבתו, ולכך כאן נקרא שלחן הטהור מכלל שהוא טמא (עפ"י פרי צדיק אמור יא; דברי חלומות כד. וע' בית יעקב הכולל תזריע ד"ה וידבר וד).

דף צז

'הדר אמר רבא: לאו מילתא היא דאמרי...'. על תופעת ריבוי חזרותיו של רבא, ע' במצוין ביוסף דעת זכאים צד.

(ע"ב) 'זיה גב מזבח הזהב... ר' מאיר סבר זהו באמה בת חמשה, הא כל אמות כלים באמה בת שש. ורבי יהודה סבר: כזה יהו כל אמות כלים'. שניהם דורשים מלת וזה המיותר לכאורה, שלא היה לו לומר אלא 'וגב המזבח'; רבי מאיר דרש וזה למעט, דוקא זה באמות של חמשה טפחים, ולא שאר כלים. ורבי יהודה דרש כזה יהיו כל הכלים (טהרת הקדש).

זכי תימא הכא נמי לא דק, והא כתיב והאראיל שתים עשרה ארך בשתים עשרה רחב, רבוע... מלמד שבאמצע הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח ורוח? – ולפי חשבונך היה צריך לומר שתים עשרה אמה ומחצה. ואף על פי שאמרנו שאין התנא מחשב חלקי האמה אלא אמות שלמות [ואף בלשון המקרא צריך לומר כן, שהרי לפי המסקנא מקום המערכה היה (לפרש"י והרמב"ם) כ"ד אמות וארבעה טפחים, הרי שלא החשיב הכתוב את חלקי האמה, שלא אמר י"ב אמות ושני טפחים] – כאן שיש מקום לטעות באמה שלמה לאורך ולרוחב, היה צריך הכתוב לומר י"ב ומחצה (עפ"י משנה למלך בית הבחירה ב, ז. ובספר מנחה טהורה נשאר בקושיא).

עוד נראה, אמנם כאשר מונה הכתוב ומציין את האמות אינו נכנס למנין טפחים [וכעין שמצינו בפקודים שבמדבר, שאין הכתוב מונה יחידים אלא מאות ועשרות שלמות], אולם אילו היה האורך כ"ה, היה לו לומר כשמציין את החצי – י"ב אמות ומחצה, שאין בזה מנין במידה אחרת אלא הכל מתייחס למידת האמה שהוא עוסק בה, אמה שלמה או חציה. וכלפי זה אין אומרים 'לא דק' בלשון המקרא. ונראה שזו כוונת רש"י. ומיזשבת קושית השפת-אמת, ע"ש. וערש"ש.

זכי תימא שית מינייהו מעיקרא באמה בת חמשה מייתי להו, אם כן רוחא לה עזרה, דתנן כל העזרה היתה אורך מאה ושמונים ושבע... יש לשאול מאי קושיא, נאמר שאותן שש אמות מעיקרא באמה בת חמשה טפחים, וכמו שאמרנו כן לגבי אמות המזבח שכולן בשל ששה טפחים ושש מהן באמות

של חמשה. 'וצריך ישוב' (מנחה טהורה. ע"ע במה שפלפל בשו"ת דובב מישרים ח"ג קכב, ב). הערת הרי"ד ויזר שליט"א: אפשר ליישב, שאם אומרים מדת אורך העזרה, אין מסתבר שחלק מן האמות נאמרו בקטנות וחלקן בגדולות, אך לגבי המזבח שמורכב מכ"ד על כ"ד למערכה, ועוד אמות נפרדות למקום הילוך ולקרנות ולסובב ויסוד, שייך לומר דהני בקטנות.

ענינים וטעמים

'בזמן שבית המקדש קיים – מזבח מכפר על אדם, ועכשיו שאין בית המקדש קיים – שולחנו של אדם מכפר עליו' –

הנה לקט מועט מספרי ר' צדוק הכהן על מעלת האכילה, והשוואתה לעבודה שבמקדש: 'השלחן דומה למזבח כדאיתא שלהי חגיגה. ובהיפך אמרו באבות 'זבחי מתים' דהיינו תקרובת עבודה זרה, כמפורש בתהלים דנקרא 'זבחי מתים' (וכמ"ש בפ"ק דהולין).

והיינו כי ההנאה שיש להאדם מן המאכל, אם נכנסת לנפש האלהית וחלק אלו-ה ממעל שבו, היינו כשהוא מכיר שהש"י ברא את המאכל הזה ומחייחו ונותן לו הויה וקיום, והוא נותן בו טעם והנאה ונותן לאדם חשק שיתאוה לו ושיטעום בו טעם טוב ושיוסיף בכוחו וחיותו – כשמכיר שזה הכל מהש"י, בהכרה ברורה מאיר בלב, בלי הטעיה בנפשו לחשוב דמיון דרך העברה בעלמא להכרה ברורה – הנה הכרה הזו הוא מכח החלק אלו-ה וצד הטוב שבו, ואותו הצד נתגבר והנאת אותו הצד הוא ממש הנאת הקרבן שלמעלה. כי שוה החלק עם הכל. אבל כששוכח זה ואוכל להנאת עצמו למילוי התאוה – זהו מצד נפש המתאוה הבהמית שבאדם וכאילו מקריב לה קרבן, וזהו 'זבחי מתים' ממש, שכח זה ותאוה זו הוא כדרך שאמרו 'רשעים בחייהם קרויים מתים' – שהחיות הוא דמיון בעלמא אבל באמת הוא מיתה, והקרבתה הוא זבחי מתים ותקרובת עבודה-זרה, שזהו 'עבודה זרה' – השכחה מהש"י ומילוי כח אחר חוץ מכח הש"י. והעצה לזה הוא שלחן שיש עליו דברי תורה, שהמאור שבה הוא המברר שמכיר שהוא מהש"י – כי חכמה לשון הכרה כידוע. וזה גם כן כוונת הברכה שתקנו חכמים קודם אכילה, שענינה ההכרה שהש"י הוא הבורא ומהוה מאכל זה שיהיה מאכל' (קונטרס 'עת האוכל' ו).

... אבל מי שהגיע למדרגה שלבבו דבוק תמידיות במחשבת רצון השי"ת ושליתתו, וכן כל אבריו אחריו, כי ממנו תוצאות חיים – הרי כללות גופו נעשה מרכבה לשם שמים (דוגמת מה שאמרו (ב"ר פב) האבות הן הן המרכבה, שזה מדרגת האבות כנ"ל), ומשכן ובית המקדש וקדש-קדשים לשכינתו ית' ששרוי בתוכו, שהרי כל מחשבותיו ומגמותיו ותשוקותיו ורצונותיו וכחותיו בזה. ועל זה אמרו (ר"ה יח): שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו – כי גופו ממש דוגמת בית אלקינו כנ"ל. ואם כן הוא, מאכלו דוגמת הקרבנות ממש שמקריבין בבית ד'. וכמו שאמרו (בשלהי חגיגה) זה השלחן אשר לפני ד' – דשולחנו של אדם השלם בזה כמזבח. ואמרו (יומא עא.) הממלא גרונו של תלמידי חכמים יין – כמקריב נסכים. ואמרו (בכתובות קה:) המביא דורון לת"ח כאילו הקריב בכורים, והכל כנ"ל.

וגם כשהוא עצמו ממלא גרונו – כמקריב קרבן למזבח ד', מאחר שהגיע למדרגה זו בחללות הלב מכל חמדות העולם הרי אין לו שום שייכות אל הגוף, שהרי אף רגע אחד אין מחשבתו

עליו מעצמו ומטבעה, שכבר הפך לבו להיות גופו כמו זר נחשב לו – לכך כל מעשיו שעושה עם גופו כעושה עם אחר, וכמו שלאחרים המצוה להיטיב בכל מיני טובות בעולם הזה, כך המצוה עליו על גופו... (מתוך דובר צדק עמ' 52. וע"ע: תקנת השבין עמ' 100).

'... ועל זה נצטוו באכילת הפסח, כי הקנה וושט סמוכים זה לזה, זה מוציא דבור וקול וזה מכניס מאכל, והם נקראים 'סימנים' – שבהם סימן החיות; בקנה הוא שואף החיות ברוח, דלולי זה אין לו חיות, ובאדם, על ידי זה יש בו כח הדבור להיות רוח ממללא, ובאכילה דושט הוא קיום החיות. ושורש החיות של איש הישראלי תלוי רק במה שמכיר רבונו ושהש"י שוכן בקרבו ואתה מחיה את כולם'. והחיות שמקבל מאכילה הוא גם כן רק ממה שרצון הש"י היה שיאכל ויקבל מזה חיות, וכמו שנאמר 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם' – ורצה לומר לא לחם לבד, נפרד מהש"י, רק בצירוף המוצא פי ה' עם הלחם – זה הוא המחיה, דלולי הכרה זו אין נקרא חיות אצל איש ישראלי כלל.

ועל ידי זה נחשב האכילה כקרבן וחשוב עוד יותר, כמו שאמרו ז"ל (מדרש לקח טוב בראשית כז) על הפסוק כי הקרה ד' אלקיך לפני – אם לקרבנך הזמין, למאכלך לא כל שכן; כי השולחן דומה למזבח (חגיגה כז.) וכן איתא (ביומא עא.) הממלא גרונו של ת"ח יין – כמקריב נסכים, כי היכל ד' ומזבח ד' המה, ועדיפי ממזבח אבנים הגשמיים. ואמנם לזה צריך שלימות הכוונה לשם שמים, שלא יאכל לתאווה, רק לפי שהש"י קבע כן בבריאה דקיום חיות הוא ע"י מאכל על כן זהו רצונו, וכדרך שאמרו פ"ק דחולין (ז.) 'אני הולך לעשות רצון קוני' על הילוך הטבעי של הנהר – כיון שקבע הש"י הטבע כך, זה רצונו, ואיכא נמי מצוה על זה, נשמה שנתתי בך החיה, כמו שאמרו בתענית (כב.) ועל זה תקנו רז"ל הברכה לפני כל אכילה, להכיר שהש"י הוא שיצר המאכל להחיותו.

וזהו אף בחול; ומוסיף עליו שבת ויום טוב, דהאכילה מצוה, דאז אף מה שאוכל מותרות הכל הולך לקדושה כידוע מהאריז"ל, כיון שהכל מצוה כשמתענג מזה. ועדיין גם זה אינו מצוה גמורה, שהרי מי שהתענית עונג לו – רשאי להתענות גם כן, וגם אין מברכין עליה 'אשר קדשנו במצותיו וצונו' וגם אין אותו מאכל פרטי מצוה; מוסיף עליה אכילת פסח ומצה וכיוצא, שגוף אכילת אותו מאכל מצוה גמורה שאינו יכול להתבטל ממנה, ומברכין עליה 'אשר קדשנו במצותיו וצונו' – דכולו קודש ממש לד', וכאכילת כהנים קרבנות, דעל ידי זה בעלים מתכפרין, כמו בגוף ההקרבה לה' בזריקת דמים והקטרת אימורין, דכהנים משלחן גבוה קזכו, והם שלוחי דרחמנא. וכך כל אכילות מצוה, ובזה מתקדשים אברי הושט וקרבים ומעיים כקדושת מקדש ומזבח להיות משכן לקדושתו ושכינתו ית' בקרבו, ולהיות המאכל נותן חיות ודם ללב, וממנו מתפשט החיות לכל אברים – על ידי זה מתקדש הלב בקדושת בית קדשי קדשים כמו שאמרו בזוהר, ומתפשט הקדושה בכל הגוף עד שמגיע לכלי הדבור, ונפתח הפה לומר הלל, שאומרים חציו אחר כך מטעם זה, ועל ידי זה 'פקע איגרא', פירוש שבוקע ועולה עד לרקיע, והוא כאילו נפקע הגג המפטיק וחוצץ בינו לרקיע השמים, ואף על פי שעיקר העליה הוא ההלל, הוא דייקא על ידי כזית פסח הקודם, ואפילו אוכל הרבה, אותו כזית שהוא חובה הוא הנותן כח בהלילא שיפקע איגרא. ושמעתי דמלת 'גג' הוראתו על הגובה והגיאיות...'

(מתוך 'מחשבות חרוץ' עמ' 67 ואילך)

*

'... והקב"ה בתורה מסר לבני ישראל כל ההנהגה, ואפילו עתה שחרב בית המקדש מכל מקום על ידי התורה יכולין למשוך השפע בקדושה. ואיתא במשנה שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום, דכתיב: זה השלחן אשר לפני ה' – אם כן על ידי התורה זוכין לבחינת לחם הפנים שהוא פנימיות השפע, להיפוך מזבחי מתים בלי מקום, שאין בו חיות פנימיות. ועל ידי שאמרו עליו דברי תורה מקבלין שפע פנימיות. ופירוש 'אמרו עליו' הוא להיות התורה עיקר ועולה על השלחן, כענין שאמרו 'תורתן קבע ומלאכתן עראי – זו וזו נתקיימה בידן', שעל ידי שהתורה עיקר ממשיכין פנימיות גם בשפע הפרנסה כנ"ל.

(שפת אמת אמור תרנ"ב)

עוד על השלחן כמזבח – ע' שבלי הלקט ברכות עמ' 110; או"ח קסו,ה; צלותא דאברהם ח"ב עמ' תפט; עבודת ישראל אבות ג,ד; כף החיים קע,ג; מנהגי ישראל ח"ג עמ' קסו.

דף צח

'שעל קרן מזרחית צפונית יתירה על של משה חצי אצבע, שעל קרן מזרחית דרומית... חדא לכספא ודהבא וחדא לבניינא'. וסימנך: 'מצפון זהב יאתה', זו שמודדים בה זהב היתה בצד צפון.

נראה טעם ליתור חצי אצבע, על פי מה שכתבו הראשונים (ע' מאירי עירובין ג: ב"י יו"ד רא בשם הרשב"א) שהאמה השוחקת עודפת על האמה העצבת חצי אצבע [כ-2 אחוז], והרי אמרו (בעירובין שם) שיש למדוד באמה שוחקת לחומרא, נמצא שכל המדידות היו נעשות בעצבת, שהיא האמה המדויקת בצמצום (כן כתב בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א קז – דלא כהמנ"ח צה), אבל לאומנים יש למדוד לחומרא בשוחקת. ולשאר דברי בנין שאינם יקרים, הכפילו שיעור זה לקודש.

'ואילו נאמר שתים עשרה חלות ומערכות ולא נאמר שתים ושש, הייתי אומר שלשה של ארבע ארבע, לכך נאמר שתים ושש'. ואם תאמר, ייאמר 'שתים עשרה חלות שש המערכת', ולא יאמר 'שתים' יש לומר, הייתי אומר לעשות יותר משתי מערכות, ויתפרש הכתוב 'שש המערכת' – מערכת אחת תהא בת שש חלות, אבל יהיו עוד שתי מערכות של שלש שלש וכדו' – לכך נאמר שתים (חק נתן).

'זהא בעינן ונתת על'... אף על פי שמין במינו אינו חוצץ – מכל מקום אין הלבונה נתונה על המערכת, אלא 'על דמעל', כדוגמת מה שאמרו ביבמות (קב-קג) לענין חליצה מעל רגלו – ולא על דמעל, כגון שני מנעלים זה על גב זה, או חליצה מהארכובה ולמעלה. וכיו"ב יש לפרש בזבחים צח: גבי דם חטאת מעל דם עולה, משום דכתיב 'על הבגד' (ע' יוסף דעת שם).

(וכיו"ב כתב המרדכי (תתקמב, מובא בב"י או"ח סו"י יא. וע"ש בבאור הלכה) לענין נתינת טלאי על כנף הציצית, שפסול משום 'על דמעל').

וגם לשון רש"י 'חציצה' מתפרש כן, ולא מדיון חציצה שבכל מקום. כן נראה לכאורה. ועל כן נסתפקו (בחולין קמ:) בשני

א. דין זה, לעשותן בפנים – לעיכובא (עפ"י חז"א כה,ח).
ב. כתב רש"י (כאן ולעיל נ:): שמנחת חביתין היתה מתקדשת לדברי הכל ביבש, במדת חצי-עשרון כשחלקוה, מפני שהיתה נעשית רק בכהנים ואין חשש שיוציאוה, שלא כשאר מנחות.

ב. כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, כגון טחינה והרקדה – אינה דוחה את השבת. וכל שאי אפשר לעשותה מערב שבת – דוחה את השבת. לענין הלישה והעריכה בלחם הפנים, תלוי הדבר בשאלה דלעיל, האם היו נעשות בכלי חול כי אז אפשר לעשותן מאתמול, או בכלי קדש ואי אפשר משום פסול לינה.

משנתנו סתמה שאפיינתן בפנים, כלומר תנור מקדש, ואעפ"כ אינן דוחות את השבת. והקשו בגמרא אהדדי. והתוס' כתבו 'תברא – מי ששנה זו לא שנה זו'. ואולם הרמב"ם פסק את שניהם, תנור מקדש ואינו דוחה את השבת ולא את יו"ט. וצ"ע להלכה (ע' לקוטי הלכות וחז"א כה,ח).

ג. למסקנא פורשו דברי דוד: לא זו בלבד שהלחם המוסר כעת מעל השלחן – תנו לנו לאכול היות שיצא מידי מעילה (והוא דרך חל), אלא אף זה שהיום יקדש בכלי – תנו, מפני שמסוכן היה.

ד. שתי הלחם; אורך כל אחד מהם 7 טפחים. רחבו 4 טפחים. קרנותיו 4 אצבעות. לחם הפנים; אורך (כשהיה פשוט): 10 טפחים. רוחבו: 5 טפחים. קרנות: 7 אצבעות. והיה מתקפל לשני צדיו – טפחיים ומחצה או טפחיים (-) תלוי במח' רבי יהודה ורבי מאיר במדות השלחן). קרנותיו מוכנסות לצד הפנימי.

בפסחים (לו) מבואר שהיה עוביו טפח. והרמב"ם כתב שבע אצבעות (כנראה פרש כן 'קרנותיו'. וע' כס"מ בשם רלב"ג; תשב"ץ ח"א קלד; רש"ש ושאר מפרשים).

ה. לדברי רבי יהודה שקפילת כל לחם היתה טפחיים ומחצה, שלחן מקדש עד 15 טפחים גובה. ולדברי רבי מאיר שהיה הלחם מקופל טפחיים בלבד – 12 טפחים. ועוד מעט – פחות מטפח – היה מקדש, שהרי הקנים היו נתונים בין לחם ללחם ותופסים מעט מקום. נראה שבמקום שבין המערכות, לא היה מקדש למעלה מגובה הבזיכין, לאבא שאול (שפת אמת. ויש לדון בזה, כי שמא מקום הנחת הבזיכין אינו בין שתי המערכות דוקא, אלא יתכן שאפילו קרב המערכות זל"ז ונשאר ריוח בקצה השלחן, ג"כ כשר למקום בזיכין (הרי"ד ויור שליט"א).

דפים צו – צז

- קסב. א. היכן היתה קבועה מסגרת השלחן שבמקדש?
ב. האם היה השלחן מקבל טומאה?
ג. האם פשוטי כלי עץ מקבלים טומאה?
ד. כלים המצופים בחומר אחר – האם הציפוי בטל לכלי לענין קבלת טומאה, אם לאו?

א. נחלקו תנאים האם מסגרת השלחן נתונה למטה מן הדף, רחבה טפה, והטפה בכיוון גובה השלחן. או היתה נתונה ממעל לדף השלחן ולא היתה זקופה ביורש אלא נוטה באלכסון כלפי חוץ [באופן שאין הלחם סדור עליה אלא על טהרו של שלחן].

א. רש"י מפרש שלדעה ראשונה היתה המסגרת קבועה ברגלי השלחן. ודף השלחן לא היה מחובר אלא היה יכול להינטל בפני עצמו. ויש אומרים שהיתה המסגרת מחוברת לדף השלחן (עתוס' כאן ובסוכה בשם ר"ת).

ב. יש לנו לנקוט כדעת האומר מסגרתו למטה היתה. וצ"ע השמטת הרמב"ם (עפ"י לקוטי הלכות; חדושים ובאורים יב).

ב. השלחן שבהיכל מקבל טומאה (על השלחן הטהור – מכלל דאיכא טמא). ואינו בגדר כלי העשוי לנחת – מפני שהיה מיטלטל מלא וריקן [דומיא ד'שק'], כי היו מגביהים אותו להראותו לעולי רגלים. [יש אומרים שמקבל טומאה מפני ציפוי (ע' הגיגה כו-כו ובתוס' שם)].

ג. טבלה המתהפכת (= דף חלק שיכול לשמש כשלחן בשני צדיו); מבוואר בסוגיא שלפי דעה אחת [הנוקטת 'מסגרתו למטה היתה' נמצא דף השלחן שבמקדש הריהו טבלה המתהפכת] – ודאי טמאה (מן התורה). ולפי דעה אחרת יש להסתפק בדבר. ודוקא כאשר אינה עשויה לנחת (כלומר להיות עומדת במקום קבוע. עתוס'), אבל העשויה לנחת – טהורה (שאינה כשק המיטלטל מלא וריקן).

א. רבנו תם פרש שאין הטבלה מקבלת טומאה אלא באופן שיש לה מסגרת מלמטה, המהוה לה בית קיבול כאשר היא מהופכת. והתוס' דחו זאת.

ב. גם לפי הדעה שיש להסתפק – היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן – ודאי מקבלת טומאה. כן צדדו התוס'.

עוד צדדו לחלק בין כלים המשמשים לאדם ולתשמישיו, כטבלה – שמקבלים טומאה מדאורייתא. לבין כלים המשמשים רק לאדם או רק לכלים, שאינם מקבלים טומאה מדאורייתא. ואולם במקומות אחרים נקטו התוס' לעיקר שחילוק זה אינו מדאורייתא אלא מדרבנן, שאותם המשמשים לאדם ולתשמישיו גזרו עליהם, ואילו השאר אפילו מדרבנן אינם טמאים (ע' בעירובין לא. ב"ב סו.).

יש אומרים (עתוס' ב"ב שם), דוקא טבלה המתהפכת, הראויה לשמש בשני צדדים, מיטמאה מדאורייתא.

וכל זה אמור בכלי רחב כגון מדף וכדו', אבל כלים צרים – משמע מכמה מקומות שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה כלל, אף לא מדרבנן (עפ"י רש"י ותוס').

מהרמב"ם מבוואר שפסק שטבלה ושולחן אינם מקבלים טומאה מדאורייתא (ע' בחו"ב סי' יב). ואם עשוי לנחת – אפילו מדרבנן אינו טמא, ולהראב"ד, מקבל טומאה מדברי סופרים (ע' הל' כלים ג, א; מנ"ח קס, יב).

ג. פשוטי כלי עץ הראויים למדרסות – מקבלים טומאה מהתורה, ואין חילוק עשויים לנחת אם לאו (ערש"י ותוס' עפ"י בכורות לח). ואולם מהרמב"ם משמע שאינם מקבלים טומאת מגע אלא מדרבנן (מפרשים).

ד. פשוטי כלי עץ המצופים בחומר המקבל טומאה – הולכים אחר הציפוי, בין בציפוי עומד (= המחובר במסמרים וכדו'. וי"מ שהוא עב וחזק, שראוי לשימוש כשהוא בפני עצמו. ערש"י ותוס') בין בציפוי שאינו עומד, ואף בשלא חיפה את השפה (ר' יוחנן).

היה הכלי עשוי עץ יקר וחשוב, לדעת ריש לקיש אין הציפוי בטל לעץ ודינו כאינו מצופה. ולריו"ח – אין חילוק בדבר. [יוצא מן הכלל הזה הוא השלחן שבמקדש, הואיל והכתוב קראו 'עץ', אין ציפוי מבטל שמו ממנו. וכן המזבח – לדעה אחת (עתוס)].

וכן להפך, כלים המקבלים טומאה שהיו מצופים בשיש וכד' שאינו מקבל טומאה; אם שייר בהם שטח שאינו מצופה, הראוי לשמש בו מלאכתו הראשונה (ונחלקו תנאים בפרטי שיעור זה, בשלחן ודולבקי – האם די בשייר מקום הנחת כוסות או מקום הנחת חתיכות) – טמאים. לא שייר – טהורים, שהולכים אחר הציפוי.

א. הרמב"ם (כלים ד,ד) נקט להלכה שחיפויי הכלים טהורים הלכך כלי עץ שיש לו בית קיבול שציפהו מתכת – טהור, שהציפוי מבטל את הכלי, והציפוי עצמו אינו מקבל טומאה שאינו אלא חיפוי. והראב"ד השיגו (ע"ש בכס"מ בשם הר"י קורקוס שלרמב"ם פירוש אחר בסוגיא בחגיגה. וע' בחדושי הרא"מ מפינסק).

ב. ישנה דעה שנקטה להלכה שהציפוי בטל לכלי (ע' בהגר"א יו"ד קכ סקט"ז עפ"י המשנה בכלים יא וחכמים בחגיגה כו).

דף צז

קסג. א. מהם כלי השלחן המפורשים בתורה?

ב. האם נשתמשו בקנים לצורך לחם הפנים בשבת?

ג. האמות שמדרו בהן את המזבחות ואת כלי המקדש – אלו אמות הן, בנות חמשה טפחים כל אחת או ששה?

א. ועשית קערתי – אלו דפוסיין.

לפרש"י הכוונה לתבניות שנערך ונילוש ונאפה בהן. ויש אומרים שהדפוס שנאפה בו היה

מברזל, ואינו בכלל הקערות האמורות בתורה שהיו של זהב (עפ"י טהרת הקדש).

והתוס' (צד. ד"ה וכשהוא) צדדו שלפי הדעה שאין תנור מקדש, אין הדפוסים בכלל הקערות שאמרה תורה כי של חול היו, אלא הקערות הן אלו שהניחו בהן את הלחם על שתי שלחנות שבאולם, בכניסתו וביציאתו.

וכפתיו – אלו בויכין (של לבונה).

וקשותיו – סניפים (ארבעה).

רש"י בפירוש החומש הביא דעה שאלו הן הקנים.

התוס' תמזה לדעת האומר לא היו סניפים לשלחן, כיצד יפרש 'קשותיו'. ואפשר שלדעתו הם

הקנים, ואילו ה'מנקיות' הם כלים אחרים – ע' בסמוך (עפ"י טהרת הקדש. וע' בחדושי רא"מ מפינסק).

ומנקיותיו – הקנים (המונעים עיפוש ושומרים על נקינותו. רש"י. 28 קנים היו ללחם; בין כל לחם ללחם שלשה, מלבד בין העליון לזה שמתחתיו – שנים.

יש פירושים נוספים ל'מנקיות', שאינם מובאים בגמרא – הדפוס שבו נותנים את הלחם

ברדייתו מן התנור. או כלי המדה שהיו מודדים בהם את הסלת (ע' בפירוש הרמב"ן עה"ת).

ב. בשבת לא נשתמשו בקנים (משום שנראה כבונה וסותר (רש"י). והתוס' כתבו שהוא בכלל ה'שבותין', ויש

שבות שאסרו במקדש), אלא מערב שבת היו מסירים ומניחים אותם לארכו של שלחן (על הרצפה. תוס')

ובשבת היו מניחים את הלחם החדש אחד על חברו ללא הפסק, ובמוצ"ש היו משחילים הקנים בין לחם ללחם.

יום טוב הסמוך לשבת, כיון שיש לחוש לעיפוש בזמן מרובה כזה, היו משתמשים בקנים, עכ"פ ביו"ט (עפ"י מנחת חינוך צח, יד).

ג. אמות מזבח העולה היו אמות בינוניות של ששה טפחים, מלבד גובה היסוד, ורוחב הסובב, וגובה הקרנות – באמה בת חמשה טפחים.

א. רוחב הקרבנות אפשר שגם הוא של חמשה (עפ"י רש"י). ואולם ברמב"ם משמע שרוחב הקרנות ששה טפחים.

ב. הרמב"ם כתב שגם כניסת היסוד היתה חמשה טפחים.

מזבח הפנימי – אמה בת חמשה.

שאר הכלים; לדברי רבי מאיר היו נמדדים באמות בנות ששה, ולדברי רבי יהודה בשל חמשה (נחלקו בדרשת המקראות שביחזקאל).

אמות העזרות, הבנין וכו' – של ששה.

הלכה כרבי מאיר, שכן סובר אבא שאול וכן סובר רבי בברייתא. וכן אמר ר' יוחנן בירושלמי

(שקלים ו, א) הלכה כר' מאיר שכל הכלים באמה בת ששה טפחים (עפ"י רמב"ם בית הבחירה ג, יב;

לקוטי הלכות. וכן נראה מסוגיא דגמרא – ע' טהרת הקדש צח).

דף צח

קסד. א. אלו גדלי אמות היו במקדש, ולמה היו משמשות?

ב. מדוע ציירו את שושן הבירה על שער המזרח?

ג. כמה חלות היו נתונות על השלחן וכיצד היה סידורן, ומה הדין אם הוסיף עליהן?

ד. היכן נתונים בזיכי הלבונה של לחם הפנים?

ה. לאיזה כיוונים עמדו כלי המקדש?

ו. כמה שלחנות ומנורות עמדו במקדש שבנה שלמה?

ז. מהו צר מערבי שבמנורה?

א. היתה במקדש אמה בינונית (של משה), והיא אמה בת ששה טפחים שבה מדדו את הבנין (והכלים – לר'

מאיר). [והיא 'אמה של משה' כמו שאמרו כאן ובכלים יז, ט].

לדעת המנ"ח (צה) מדדו באמות 'שוחקות'. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א קז) חולק וסובר שאין

שייך להחמיר למדוד בשוחקות, שכשם שאסור לפחות מן המידה כך אסור להוסיף, אלא מדדו

ב'עוצבות' – כלומר במידה מצומצמת.

אמה קטנה – בת חמשה טפחים, בה מדדו דברים מסוימים, כמפורט למעלה.

ועוד שתי אמות גדולות היו; אחת יתרה חצי אצבע על האמה הרגילה של משה, ובה מדדו האומנים בכסף

ובזהב כשהיו נותנים למקדש, ועוד אחת יתרה על הרגילה אצבע, בה השתמשו האומנים לחומרי הבנין

– כדי לצאת מחשש מעילה בהקדש.

ב. שער המזרח של הר הבית (משנת מדות א, ג), עליו שושן הבירה מצוירת (כן צוו עליהם מלכי פרס לעשות.

רע"ב שם); רב חסדא ורב יצחק בר אבודימי, אחד אמר: כדי שידעו מהיכן באו – מפרס, ליתן הודאה

למלכות שהוציאם משם (רש"י) ושיזכרו הגלות. ער"ח פסחים פו. וחד אמר: שתהא אימת מלכות עליהם,

ולא ימרדו בהם.